

Rebeka Milković
Slano

JOSIP LASIĆ: *SPLITSKA HODONIMIJA, GRAD – ČETVRT – ULICA*

Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2023.

Simbolično, na desetu godišnjicu pristupanja Republike Hrvatske kao ravnopravne članice Europske unije te sto deset godina od tiskanja brošure *Splitski kašiput*, prvog cjelovitog popisa imenovanih splitskih četvrti i ulica, objavljena je knjiga Josipa Lasića, docenta na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja na Sveučilištu u Zadru, *Splitska hodonimija, grad – četvrt – ulica*. Simboličnost je u tome što se slogan Unije – *Ujedinjena u raznolikosti* – može pomno iščitati iz redaka ove knjige, a *Splitski kašiput* bio je ključno uporište u autorovu istraživanju. Autor ističe kako je terenski rad proveden ciljano, neposredno prije pristupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju sa željom da drugi grad po veličini dobije jedinstveni i cjeloviti opis suvremene hodonimije.

Proučavanje te teme zahtijeva interdisciplinarni pristup, što nedvojbeno krasi i autorov dosadašnji znanstveni rad; aktivan je u područjima istraživanja hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika, a u posljednje vrijeme u istraživanjima jezičnog krajolika, kao i u socionomastičkim i etnolingvističkim istraživanjima nasljednoga hrvatskog jezika u prekomorskim iseljeničkim zajednicama.

Splitska hodonimija nastala je na temeljima doktorskog rada *Onomastički opis splitske hodonimije*, objavljenog na Sveučilištu u Zagrebu 2017. godine. Monografija pregledno predstavlja suvremenu splitsku hodonimiju, kojoj se pristupa interdisciplinarno. Korpus se promatra s jezičnog, povijesnog, društvenog, i u kratkim crtama, s političkog stajališta. Autor je naziva »početnicom za razumijevanje jezično-kulturne višeslojnosti identiteta grada Splita.« Budući da se uz ime grada Splita donosi još 546 hodonima smještenih unutar 81 četvrti i 27 gradskih kotareva ispisanih iz dostupnih vrela te prikupljenih terenskim istraživanjem na administrativnom

prostoru Grada Splita tijekom druge polovice 2012. i prve polovice 2013. godine, jasno je da je ovo djelo puno više od početnice.

Knjiga ima 343 stranice te je podijeljena u devet poglavlja: *Uvodna riječ, Hodonimija kao predmet istraživanja u slavenskome svijetu, Metodologija istraživanja splitske hodonomastike, Ime grada od postanka do danas, Splitske gradske četvrti, Splitska hodonimija, Onomastička analiza suvremene splitske hodonimije, Završna riječ i Literatura.*

U prvom poglavlju autor se osvrće na dosadašnja jezikoslovna i nejezikoslovna istraživanja u kojima zamjećuje terminološku nejednakost kada se promatraju hodonimi – imena ulica i trgova. Također, naglašava interdisciplinarni karakter takvih istraživanja pri čemu prednjače prikazi političke motivacije u imenovanju, kao i povijesni razvoj, odnosno proces preimenovanja. Nadalje, Lasić navodi i dosadašnja hodonomastička istraživanja koja su dala znatan doprinos općeslavenskoj hodonimiji, a prema tome i razvoju hrvatske hodonomastike pri čemu je nezaobilazno ime i djelo Petra Šimunovića. Neprijeporna je dominacija poljske hodonomastike s dugom tradicijom i činjenicom da gotovo svaki grad ima svoju monografiju o nazivima gradskih četvrti i ulica.

U sljedećem poglavlju autor objašnjava metode istraživanja. Za početak navodi izvore za prikaz povijesnih otkonima Splita te povijesna imena splitskih gradskih četvrti. U analizi prikupljenog korpusa slijedi se pristup poljske onomastičarke Kwiryne Handke (1970., 1992.), u kojem se ime analizira u trima segmentima/sljedovima: motivacija imena četvrti i hodonima, strukturne i tvorbene značajke imena četvrti i hodonima, jezično raslojavanje u imenima četvrti i hodonima. Na što i naslov upućuje, tim slijedom istraživanja polazi se od imena grada, zatim četvrti i na kraju ulica. Tako je autor postigao temeljitu i iscrpnu onomastičku i kulturološku sliku suvremenog Splita.

U trećem poglavlju donosi se temeljit kronološki pregled izvora vezanih za ime grada, od srednjeg vijeka i Tome Arhiđakona do današnjeg stanja.

Četvrto poglavlje predstavlja prikaz povijesnog razvoja imena gradskih četvrti, s tim da se polazi od najnovijih vremena. Autor ističe kako prvi izvor o nazivima četvrti datira još iz 10. stoljeća pa se već više od tisuću godina može promatrati kontinuirani razvoj imena naseljenih površina na splitskom poluotoku. Uz to naglašava vrijednost istraživačkog rada Petrislava Petrića, čija je studija neizostavna u proučavanju splitskih četvrti pa je njemu autor i posvetio svoju knjigu. U istom poglavlju priložen je popis imena suvremenih splitskih gradskih četvrti uz navođenje prostornog smještaja gradske četvrti u kontekstu splitskom poluotoka, zapisa imena u povijesnim dokumentima, etimologije i etiologije imena s bibliografskim podatkom izvora iz postojeće onomastičke literature te kratkog opisa dosadašnjeg izgleda gradske četvrti o kojoj je riječ. Nakon popisa slijedi onomastička raščlamba

imena gradskih četvrti Splita, u kojoj se autor vodi dvama kriterijima: povijesti imenovanja (leksikografski prikaz) te motivacijskom i tvorbenom strukturom. Imena gradskih četvrti svjedoče o jezično-povijesnom razvoju, kao i o gospodarskim i političkim prilikama u prošlosti, a poneka čuvaju i značajke terena. Strukturna analiza pokazala je kako je većina imena gradskih četvrti jednorječna, malobrojna su dvorječna, a neka su zaboravljena. Daljnjom analizom potvrđeno je kako se imena splitskih četvrti temelje na slavenskim leksemima i na leksemima neslavenskog podrijetla koji su, ipak, zastupljeniji.

Raščlamba imena splitskih četvrti omogućila je autoru nastavak istraživanja i svojevrsan oslonac za tumačenje u nastavku istraživanja naziva hodonima. U sljedećem poglavlju autor uspoređuje postanak hodonimije Splita s hodonimijom Rima te prati formiranje hodonima u vremenskim etapama, od rimskog vremena i razvoja grada izvan palače do kraja 20. stoljeća, obilježena izrazitim utjecajem ideologija na hodonime. U tome je ključnu ulogu imao već spomenuti *Splitski kažiput* kao krucijalan dokument o povijesti splitske hodonimije u prošlom stoljeću. S druge strane, kao izvorom za istraživanje kasnijih imenovanja i preimenovanja splitskih hodonima Lasić s koristio dostupnim mapama i planovima grada, nastalima između 1948. i 2008. godine, a za suvremenu sliku poslužila je interaktivna karta grada Splita iz 2013. godine uz, dakako, terensko istraživanje. Promatrajući razvoj hodonima, potvrđeno je kako su oni neodvojivi od društva, zapravo, vrlo važan element u oblikovanju identiteta grada, što je dugo u prošlosti bilo zanemareno, neplanski i nesustavno oblikovano.

Šesto poglavlje predstavlja ključni dio analize jer autor provodi jezičnu, odnosno onomastičku analizu suvremene splitske hodonimije, točnije na 546 hodonima ispisanih iz dostupnih vrela u lipnju 2013. godine. Hodonimi su analizirani motivacijski, strukturno i tvorbeno. Motivacija je analizirana s obzirom na prisutnost antroponimske sastavnice, toponimske sastavnice te ostalih sastavnica u hodonimskoj postavi, a ustanovljeno je kako prednjače prve dvije skupine. Strukturna analiza temeljila se na broju riječi od kojih je hodonim sastavljen i pokazala je kako dominira skupina jednorječnih homonima. Daljnjom analizom, odnosno raščlambom prema vrsti riječi kojoj pripadaju pojedine sastavnice, utvrđeno je kako su imenice, i to vlastite i opće, najzastupljenija vrsta riječi u splitskim hodonimima. Tvorbenoj raščlambi podvrgnuti su samo jednorječni hodonimi i rezultirala je zaključkom da su dva najčešća načina tvorbe transonimizacija (prijelaz onima iz jedne kategorije u drugu) i univerbizacija (preobražavanje višerječne sintaktičke konstrukcije u jednu riječ). U nastavku autor donosi abecedni popis hodonima dopunjen novim podacima prikupljenim na terenskim istraživanjima u 2020. godine, a koncipiran je u obliku rječničke natuknice, što nudi pregledan prikaz prikupljene i analizirane građe. Time je potvrđeno kako su splitski hodonimi nastajali prema topografskim

oznakama unutar prostora u kojem se nalaze ili drugog prostora te prema brojnim kulturološkim odrednicama.

U završnoj riječi autor sažima svoje istraživanje i ispunjenost zadanih ciljeva. Upućuje na činjenicu kako su brojna pitanja ostala načeta ili neodgovorena što je ostavilo prostor za buduća onomastička istraživanja vezana za temu urbanog prostora.

Autor monografije *Splitska hodonimija, grad – četvrt – ulica*, Josip Lasić, uspio je ispuniti svoju želju s kojom je počeo istraživanje splitske hodonimije: Split je tom monografijom dobio pregledan i temeljit prikaz svoje hodonimije. Metodološki vrlo jasnim pristupom uspio je akademskoj zajednici i šire pružiti, uvjetno rečeno, jezično-povijesno-kulturnu šetnju Splitom, ali i podsjetiti koliko su imena četvrti i ulica »više od jezičnog znaka za snalaženje u gradskom prostoru.«